

Is er een 'Brussel-effect' in ethiek?

"Mifid II has caused 'tectonic shifts' in US market" was vorig jaar een van de conclusies van een rapport van het CFA Institute over de Europese regels die de kosten van research zichtbaar moet maken. Indirect heeft Mifid II de Amerikaanse regelgeving voor de aankoop beleggingsresearch drastisch veranderd. De SEC moest in 2017 een drietal 'no action letters' uitbrengen om Amerikaanse beleggingsondernemingen helpen te voorkomen dat het Amerikaanse soft-dollar-systeem in botsing kwam met EU-regelgeving.

Het is een voorbeeld van de mondiale invloed van Europese regelgeving. Sommigen noemen dit het 'Brussel-effect'. Het 'Brussel-effect' is niet de bureaucratie waarvan de EU vaak wordt beschuldigd, het is de potentiële invloed om Europese regels en standaarden te verspreiden over de hele wereld. Ook op het gebied van ethiek en integriteit.

In 2019 presenteerde de High-Level Expert Group on Artificial Intelligence van de Europese Commissie ethische richtlijnen voor betrouwbare kunstmatige intelligentie. Meer dan 50 experts met zeer diverse achtergronden hadden aan een methode gewerkt om de vele ethische vragen rond AI aan te pakken. De gedachte was dat mensen gebonden zijn aan allerhande rechtsregels en opgroeien binnen een bepaald ethisch kader dat aangeeft hoe ze moeten, mogen en niet mogen handelen. Deze regels bepalen hoe ze beslissingen nemen, en zorgen ervoor dat ze verantwoordelijk kunnen worden gehouden voor hun daden. De kernvraag was: wat doen we nu computers ook zelf beslissingen kunnen nemen? Hoe zorgen we ervoor dat ook machines zich kunnen houden aan juridische en ethische regels? Het antwoord op deze vraag is cruciaal, daarom nam de Europese Commissie het advies ook over. Zolang burgers er niet op kunnen rekenen dat de technologie te vertrouwen is, zullen ze deze ook niet gebruiken. Het rapport was o.a. aanleiding voor een fundamentele discussie in de VS over AI en privacy.

Over privacy gesproken. De Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming

heeft de wereldwijde standaard bepaald voor de bescherming van privacy online. Niet alleen omdat de AVG ook voor alle bedrijven geldt die buiten de EU via internet producten of diensten aanbieden aan Europeanen. Het maakte ook duidelijk dat het in de VS ontbreekt aan strenge nationale regels voor gegevensbescherming. Het ongehinderde optreden van de grote IT-bedrijven uit de VS, zoals Facebook of Google bracht de onzorgvuldige omgang met gebruikersgegevens aan het licht. De VS hebben het Europese signaal opgepakt. De Amerikanen vinden nu ook dat er iets moet gebeuren.

Europa loopt ook voorop in de strijd tegen klimaatverandering. In december 2019 hebben de 27 lidstaten – met steun van de Green Deal van Ursula von der Leyen – voor de hele Europese Unie toegezegd voor 2050 klimaat neutraal te worden. Dit raakt al op korte termijn de financiële markten. In het kader van het Action Plan on Sustainable Finance van de Europese Commissie moeten financiële instellingen zich vanaf volgend jaar houden aan een verordening over informatieverzorging met betrekking tot duurzaamheid en aan een richtlijn over CO₂-benchmarks.

Bij de ontwikkeling van de Europese regelgeving, of het nu AI of biotechnologie betreft, is te zien dat over ethische principes wordt nagedacht en dat deze worden vastgelegd. In de VS laat men bij wetgeving het ethisch debat veel eerder over aan het vrije spel der maatschappelijke krachten. Met als gevolg dat de ethische discussie

daar soms het karakter krijgt van een loopgravenoorlog.

Is Europa ongemerkt een wereldmacht geworden op het gebied van ethiek en integriteit? Het stellen van normen over integriteit en ethiek is één ding. Handhaven van de normen is de keerzijde van de medaille. Neem witwassen. Goede regelgeving betekent nog niet dat het effectief is. De 27 EU-lidstaten interpreteren de richtlijnen van het anti-witwaskader zeer verschillend. Tientallen nationale en regionale toezichthouders leggen financiële instellingen wettelijke voorschriften op. En dat gaat nog wel eens mis. Op het gebied van handhaving zet vooralsnog de VS de toon. Omdat we nog steeds in een dollareconomie leven, claimt de VS bij anti-witwasmaatregelen de jurisdictie.

Er is sprake van een Brussel-effect. Wereldwijd moeten bedrijven aan strenge EU-regels voldoen als ze toegang willen krijgen tot de enorme markt die de EU is. Maar er is ook een ander juridisch effect: bedrijven lobbyen wereldwijd bij regeringen om EU-regels te kopiëren omdat het duur en omslachtig is om verschillende productielijnen op te zetten voor verschillende markten. Dit geeft de EU, en EU-instellingen, gezag. Dat ethiek en integriteit deel uitmaken van de EU-regels is dan mooi meegenomen.

Frank Dankers

Lid Commissie Ethiek en Integriteit